Tartu üldhaigekassa, tööbörs ja tööliste ametiühingud.

A. Kena.

Tartu üldhaigekassa asutati Vene valitsuse poolt 30. VI. 1912. a. maksma pandud tööliste haiguse vastu kindlustamise seaduse põhjal. Selle seaduse järgi oli haigekassa ülesandeks haigekassa alla kuuluvate tööstuste töölisi ja nende perekondi haiguse puhul rahaliselt toetada. Haiguste puhul pidi haigekassa kassaliikmeile-töölistele maksma toetust $^2/_3$ palgast, kuna arstiabi ja rohud pidi andma tööandja omalt poolt. Kassaosaliste perekonnaliikmeid ravitses haigekassa ja andis rahalist toetust ainult võimaluse järgi. Alguses oli kassa tegevus piiratud, sest seadus lubas haigekassa alla arvata ainult suurtööstuse ettevõtteid, kus tarvitusel jõumasinad ja ametis vähemalt 20 töölist, ilma masinateta töötavaist ettevõtteist aga ainult neid, kus ametis vähemalt 30 töölist. Tartu üldhaigekassa esimene põhikiri kinnitati 30. XI. 1913. a. tolleaegse Liivi kubermangu 5. jsk. vabrikuinspektori poolt, mille alusel haigekassa töötas kuni 1926. a. Praegu töötab Tartu üldhaigekassa uue, avarama põhikirja alusel, mille 1926. a. lõpul kinnitas Tartu töökaitsekomissar. Haigekassa sissetulekuteks oli esialgu määratud 1% töölise palgast, kuid pea selgus, et sissetulekud ei kata kulusid, ja volinikkude peakoosolek otsustas võtta haigekassa heaks 2% töölise palgast. Selle eest maksis haigekassa haigeile kassaliikmeile töölisile $^2/_3$ palgast toetust õnnetute juhtumuste puhul ja $^1/_2$ palka haiguste korral, kuna tööandja oli kohustatud haigeid töölisi omal kulul ravitsema, s. o. ta pidi neile andma prii arsti ja arstirohud.

1917. a. antud seaduse järgi kuuluvad haigekassa alla kõik tööstus-ettevõtted, kus vähemalt 5 töölist töötamas. See seadus võimaldas töölistele ainult õiguse oma esindajate kaudu haigekassa tegevust juhtida ja ka kassaliikmete ravitsemist haigekassa kätte võtta. 1. I. 1918. a. alates võetigi kassaosaliste ravitsemine ettevõtjailt haigekassa kätte, mille eest ettevõtjad haigekassale 2% tööliste palgast maksid. Sellega oli töölistele abiraha kõrval haigekassa poolt ka korralik arstiabi võimaldatud.

Kui sakslaste sõjavägi Tartu oma alla võttis, lõpetati nende korraldusel haigekassa seaduslik tegevus ja kassa valitsemine ning juhtimine anti mõne saksameelse ettevõtja kätte, trükikojaomaniku Ed. Bergmanniga eesotsas.

Peale sakslaste lahkumist Eesti territooriumilt kuulutas Eesti Ajutine Valitsus 16. XI. 1918. a. jälle maksvaks 1917. a. kindlustusseadused. See andis ka Tartu haigekassale võimaluse katkestatud tegevust jätkata seadusenõuetele vastavalt. Et laiematele tööliste ringkondadele arstiabi kättesaadavaks teha, on Tartu töökaitsekomissari ringkonna kinnitusamet, alates 1921. aastast, järjekindlalt haigekassa alla arvanud ka käsitöö-ettevõtted isegi ühe töölisega.